

Руслан ПІДСТАВКА
Національний заповідник
«Замки Тернопілля»
м. Збараж

ЗАМКОВИЙ ТУРИЗМ РЕГІОНУ: ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ЗДОБУТКИ

Пріоритетним напрямком діяльності Національного заповідника «Замки Тернопілля», який є провідним суб'єктом замкового туризму регіону, і до складу якого входить 11 замків і палаців у шести районах Тернопільської області - є всебічне дослідження об'єктів історико-культурної спадщини регіону, з метою розроблення науково обґрунтованої комплексної програми по їх відбудові, реставрації та пристосуванню до туристичної діяльності.

Протягом останніх років наукові здобутки працівників заповідника були апробовані на багатьох міжнародних та регіональних конференціях і дозволили заповнити багато прогалів у сфері історико-географічного вивчення замків і фортець області. Протягом ХХ – ХХІ ст. у науковій літературі з цієї теми було лише декілька ґрунтовних публікацій на основі натурних та джерелознавчих досліджень, що стосувалися об'єктів заповідника. Фрагментарно замки заповідника розглядалися в контексті вивчення історико-культурних пам'яток Західної України. Заслужують уваги праці В. Собчука [1], А. Кривенко і Л. Крощенко [2], Р. Підставки і О. Рибчинського [3], Р. Могитича [4], Р. Підставки [5] та ін.

Протягом останнього часу нам вдалося встановити першу писемну згадку про «новий» Збараський замок, який дослідники (А. Чоловський, А. Мілобезький та ін.) датували 1620 чи 1627 роком. На основі детального опрацювання щоденника відомого військового діяча і дипломата Еріха Лясоти зі Стеблева («*Tagebuch des Erich Lassota von Steblau*») встановлено, що пам'ятка датується 1589 р. Автор щоденника під 6 липня 1589 р. записує: «*Басар (місто менше половини четверті милі від міста і замку Збаража, що належить князю Збараському (2 милі). В містечко Колодно (1 миля). Обідав. В місто Вишневець з замком, що лежить на березі р. Горині (2 милі)...* Містечко Басар (Базар, суч. село Базаринці) знаходиться, за словами мандрівника, на відстані 1/8 милі (близько 1 км) від **міста і замку Збаража** (тобто, існуючого зараз замку) [6].

В результаті тривалої співпраці та консультацій з польським доктором історії, професором Шляського університету в Катовіцах Єжи Сперкою і доктором історичних наук, професором Київського університету ім. Б. Грінченка Віталієм Михайловським нам вдалося обґрунтувати зміну першої писемної (документальної) згадки про с. Язловець Бучацького району з 1379 на 1373 р., а замок у Язловці змінив свою «офіційну дату народження» з 1436 на 1373 р. [5]. Язловецька твердиня не тільки стала документально старшою на 63 роки, а й змінила час побудови. На основі історико-географічних, архітектурних та архівних досліджень польського професора Богдана Гверкена, нам вдалося продатувати першу муровану оборонну споруду протозамку у Язловці другою половиною ХІІІ ст. [3, с. 30].

В результаті історико-картографічного, історіографічного та іконографічного аналізу оборонних споруд смт. Вишневець Збараського району нам вдалося встановити першу документальну (!) згадку про «*твержу Вишневець*» – 1 вересня 1475 р., а «*castellum Wiśniowiec*» фігурує в історичних джерелах уже у 1512 р. [5].

Крім того, в результаті опрацювання археологічних, історіографічних та картографічних матеріалів нами було обґрунтовано зміну дати першої писемної згадки про Скалат («oppidum Skalath») з 1513 на 1503 рік [7].

На даний час, спільно з кафедрою географії ТНПУ ім. В. Гнатюка (проф. Сивий М. Я.) нами завершені комплексні дослідження замку у Скалі-Подільській, які будуть опубліковані у вітчизняних та литовських фахових виданнях найближчим часом.

Наведені результати досліджень свідчать про те, що при детальному і комплексному підході до вивчення конкретної теми, можливо змінити традиційні, роками усталені погляди на подію чи факт, що підтверджує «непостійність» навіть такої статичної науки – як історична географія.

Список використаних джерел

1. Мережа оборонних споруд Південної Волині (серед. XIV - 1-а полов. XVII ст.). // *Середньовічні та ранньомодернові оборонні споруди Волині* / – Кременець: Астон, 2006. – (Кременецько-Почаївський ДІАЗ). – С. 17–57.

2. Кривенко А. Крощенко Л. Комплексні дослідження історико-архітектурної спадщини Вишнівця. // АСУ 3 ч. 2. – К.: Українознавство, 1996. – С. 198-208. С. 198-208.

3. Підставка Р. Язловець – 640. Історія, архітектура, туризм / Р. Підставка, О. Рибчинський. – Тернопіль: Лібра Терра, 2013. – 128 с. – (Національний заповідник «Замки Тернопілля»).

4. Могитич Р. Історична топографія Теребовлі / Роман Могитич. // *Наукові записки Національного заповідника «Замки Тернопілля»*. – 2011. – №2. – С. 36–46.

5. Підставка Р. Замок у Вишнівці: історія виникнення, становлення та локалізації/Руслан Підставка// *Видання НУ «Львівська Політехніка» «Historical and Cultural Studies» Volume 1, № 1.* – Електронний ресурс. Точка доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/26039/1/14-69-75.pdf>.

6. Підставка Р. Перша писемна згадка про місто і «новий» замок у Збаражі [Електронний ресурс]/Руслан Підставка// – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slideshare.net/ssuserb2b570>.

7. Підставка Р. Ювілеї об'єктів Національного заповідника «Замки Тернопілля» – важливий чинник розвитку туризму регіону/Руслан Підставка// *Рекреаційний потенціал Прикарпаття. Історія сучасний стан, перспективи.* – Івано-Франківськ. – 2013 р. – с. 218-227.

Вікторія ПОЛЯТИЧКО

Науковий керівник

канд. екон. наук, доцент Оливко О.А.

Тернопільський національний

економічний університет

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Соціально-економічний розвиток України дає стимул для ефективного розповсюдження зеленого туризму, який активно практикується та не потребує для свого розвитку великих коштів, але здатний приносити значний дохід, і користується великим попитом у жителів галасливих міст. Він представлений гідною альтернативою багатьом іншим галузям.